

MEI 2026 / BIL. 15 / 2026

EON

Epitome of Nature

BIODIVERSITI LESTARI, MASA DEPAN GENERASI

MAJALAH PP BIOLOGI
UITM CNS

ISSN 2773-5869

MASA DEPAN GENERASI MELALUI PEMELIHARAAN PRIMAT MALAYSIA

Dr. Nur Azimah Osman

Pusat Pengajian Biologi, UiTM Cawangan Negeri Sembilan, Kampus Kuala Pilah, Pekan Parit Tinggi, 72000 Kuala Pilah, Negeri Sembilan

azimah@uitm.edu.my

EDITOR: DR. MU'ADZ AHMAD MAZIAN

Primat merupakan mamalia yang mempunyai lebih dari 500 spesies serta taburan yang luas meliputi Neotropika, Tanah Besar Afrika, Madagaskar dan Asia. Secara keseluruhan, terdapat 527 spesies dan 276 subspesies primat (IUCN 2026). Malaysia merupakan antara negara di rantau Asia Tenggara yang mempunyai taburan dan kepelbagaian primat yang tinggi. Sebanyak 25 spesies primat telah ditemui di hutan hujan tropika Malaysia yang terdiri daripada kera, beruk, lotong, siamang, ungka, orang utan, konkan (Md-Zain et al. 2022; Roos et al. 2014). Malaysia juga adalah rumah kepada beberapa spesies primat endemik yang terdapat di Borneo. Hutan merupakan habitat semula jadi primat di seluruh dunia. Terdapat 90% spesies primat di seluruh dunia yang bergantung kepada habitat semula jadi dan kebanyakan daripada primat ini hidup di hutan tropika (Chapman et al. 2006). Kestabilan habitat semula jadi amat penting kerana primat mempunyai peranan dalam ekosistem.

Gambar 1: Lotong celak, *Trachypithecus obscurus* (Sumber: Koleksi peribadi penulis)

Haiwan ini memakan tumbuh-tumbuhan dan menjadi antara penyebar biji benih utama di dalam hutan. Hal ini membantu pembentukan hutan secara semula jadi melalui penghasilan tumbuhan baharu seterusnya mengekalkan kepelbagaian tumbuhan dalam hutan.

Primat juga membantu mengekalkan ekologi dalam hutan kerana ia merupakan sebahagian daripada rantai makanan dalam ekosistem. Kestabilan rantai makanan antara mangsa dan pemangsa dalam hutan amat penting bagi menjamin keseimbangan ekologi. Lebih kurang 70% spesies primat mengalami

penurunan jumlah populasi manakala hampir 60% diancam kepupusan (Estrada et al. 2017).

Kehilangan habitat akibat degradasi dan pemencilan hutan adalah ancaman utama kepada primat di seluruh dunia. Penukaran habitat hutan kepada ladang pertanian seperti getah dan kelapa sawit turut menjadi ancaman kehilangan habitat bagi spesies primat di Malaysia (Lappan & Ruppert 2019).

Selain itu, pembukaan tanah baharu bagi membangunkan penempatan manusia turut mengancam kehidupan primat.

Gambar 2: Ungka tangan putih, *Hylobates lar* (Sumber: Koleksi peribadi penulis)

Keadaan hutan yang kini terancam, musnah, atau mengalami kerosakan yang tidak dapat dipulihkan akibat aktiviti manusia memberi implikasi yang sangat besar kepada spesies primat. Keadaan ini mengurangkan ruang hidup dan sumber makanan primat. Haiwan ini mula keluar daripada habitat asal yang musnah dan mencari ruang dan makanan di kawasan penempatan manusia. Hal ini mendorong kepada konflik manusia dan hidupan liar.

Pelbagai usaha telah dijalankan di Malaysia bagi memelihara spesies primat ini. Peranan ini telah dijayakan oleh kerajaan Malaysia melalui organisasi pemeliharaan dan pemuliharaan iaitu Jabatan Perlindungan Hidupan Liar dan Taman Negara (PERHILITAN) yang bertanggungjawab menjaga spesies primat di Semenanjung Malaysia. Manakala Taman Negara di Sabah terletak di bawah pengurusan Jabatan Hidupan Liar Sabah dan Taman Negara di Sarawak di bawah Perbadanan Perhutanan Sarawak. Antara usaha utama yang telah dijalankan adalah mewujudkan kawasan perlindungan iaitu hutan simpan dan taman negara. Kawasan ini menjadi habitat semula jadi yang dilindungi daripada sebarang aktiviti manusia. Undang-undang turut diperketatkan bagi melindungi hidupan liar.

Gambar 3: Kehadiran kera di kawasan rekreasi menimbulkan konflik manusia dan hidupan liar
(Sumber: Koleksi peribadi penulis)

Akta pemuliharaan hidupan liar (Akta 176) memastikan habitat primat terus terpelihara melalui pengawalan aktiviti yang boleh mengancam populasi primat.

Para penyelidik daripada universiti juga memainkan peranan penting dalam usaha pemuliharaan primat. Banyak kajian seperti genetik, tingkah laku dan taburan spesies telah dijalankan oleh penyelidik di Malaysia bagi memahami populasi primat dengan lebih baik. Kerjasama yang strategik antara penyelidik, organisasi kerajaan, badan-badan bukan kerajaan serta organisasi antarabangsa juga dilihat telah membantu pemuliharaan primat dengan lebih berkesan.

Masyarakat serta generasi muda juga boleh memainkan peranan sama dalam hal ini melalui kempen kesedaran, program komuniti dan pendidikan di sekolah.

Perkara ini membantu mereka memahami kepentingan melindungi primat serta hidupan liar yang lain.

Generasi hari ini memainkan peranan dalam pemeliharaan biodiversiti primat di Malaysia. Kewujudan spesies primat yang pelbagai ini adalah kunci kepada keseimbangan ekosistem dan warisan semula jadi untuk generasi akan datang. Primat boleh pupus jika populasinya tidak dipelihara dan semakin berkurangan. Generasi akan datang bukan sahaja kehilangan spesies, malah kehilangan keseimbangan alam yang menyokong kehidupan manusia.

Rujukan

